

Rozbor historie vzniku Vysoké školy elektrotechnického inženýrství jako součásti ČVUT v Praze

Miroslav Vondrák

Analyzing the History of Founding the College of Electrical Engineering as a Part of the Czech Technical University in Prague

The article analyzes the historical and legal aspects, including the related laws that clarify the acts and decisions of the Ministry of Schools and National Enlightenment by enforcing the new status of the Czech Technical University in Prague during the twenties of the 20th century. Furthermore, it analyzes the summary of facts that, after enforcing the revolutionary Higher Education Act in 1950, constituted the legal and legislative situation that allowed the founding of the first institution providing higher education in electrical engineering: the College of Electrical Engineering (CEI) as a part of the Czech Technical University (CTU) in Prague. Nowadays, the Faculty of Electrical Engineering (FEE) of CTU is the legal successor of CEI.

Keywords: CTU Organizational Statute; Higher Education Act; parliamentary publications; establishing and dividing of higher education institutions

*Contact: Ing. Miroslav Vondrák; Katedra telekomunikační techniky, České vysoké učení technické v Praze, Technická 2, 166 27 Praha 6, Česká republika; vondrak@fel.cvut.cz
vondrak.miroslav@gmail.com*

Sledováním dějinné skutečnosti zjišťujeme, že Vysoká škola elektrotechnického inženýrství jako součást ČVUT v Praze (VŠEI) vznikla po rozdělení bývalé Vysoké školy strojního a elektrotechnického inženýrství při ČVUT v Praze (VŠSEI) na dva vysokoškolské

právní subjekty. Doba trvání tohoto právního vysokoškolského subjektu sdruženého v rámci Českého vysokého učení technického byla vymezena skutečnou legislativní realizací nového vysokoškolského zákona přijatého v roce 1950. Tato Vysoká škola elektrotechnického inženýrství dosáhla prvenství a stala se historicky první vysokou školou na našem území zaměřenou pouze na elektrotechniku.

Pokud podrobíme analýze dostupná písemná publikovaná i nepublikovaná fakta různých autorů, kteří tento historický okamžik zažili, nebo o něm jenom četli, zjistíme, že realizace nového zákona o vysokých školách v roce 1950 (č. 58/1950 Sb. zákon o vysokých školách)¹ se neodehrála přesně tak, jak se oficiálně všichni domníváme, nebo jak je v publikacích o dějinách ČVUT uváděno. Vznik VŠEI byl ovlivněn existencí letitých zákonů, které i přes poválečnou změnu společenské situace v naší republice byly stále platné a právně použitelné. Zvláštní pohled na tuto otázku vnese analytický rozbor vývoje souvisejících základních prvorepublikových dobových zákonů a také podrobný rozbor jejich právních dopadů na vznik školy. K dispozici je i kompletní analýza vzniku těchto zákonů v podobě příslušných „tisků“ tehdejšího Senátu a Národního shromáždění Republiky československé, ale i zmínky o jednání poválečného parlamentu a o jednání na úrovni rektorů vysokých škol před přijetím nového vysokoškolského zákona. Před rozbohem skutečnosti této doby je nutné si připomenout související historické zlomy ve vývoji školy zejména na počátku 20. století.

Historický vývoj

Rozpad rakousko-uherské monarchie v roce 1918 znamenal pro náš národ osvobození od staletého poručení habsburského vládnutí. Vzniklá Československá republika převzala tzv. recepčním zákonem celý právní řád a právní systém rakousko-uherské monarchie pro české země.

Pro Národní výbor československý, který převzal moc a proklamoval stát, připravil JUDr. Alois Rašín text prvního zákona. Tento zákon tvořil ústavní provizorium. Vzniklý recepční zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého platil od 28. října 1918.² Zákonem č. 2/1918 Sb., vydaným 2. listopadu 1918,³ se zřizovaly nejvyšší správní úřady ve státě československém. Dle § 1, odst. 4 citovaného zákona

¹ Zákon č. 58 ze dne 18. května 1950, o vysokých školách, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=58 & r=1950> [cit. 2017-02-17].

² Recepční zákon, tzn. Zákon národního výboru československého č. 11 ze dne 28. října 1918, o zřízení samostatného státu československého, dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/11-18.htm> [cit. 2017-02-17].

³ Zákon z 2. listopadu 1918 č. 2/1918 Sb. z. a n., jimž se zřizují nejvyšší Správní úřady ve státě československém, dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzge4f6mrnga> [cit. 2017-02-17].

byl zřízen Úřad pro správu vyučování a národní osvětu. Další ústavní provizorium vytvořil Národní výbor československý dne 13. listopadu 1918 jako zákon č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě.⁴ Definitivní Ústavní listina Československé republiky byla přijata dne 29. února 1920 jako zákon č. 121/1920 Sb.⁵

Na základě uvedených listin vznikalo nové zákonodárství, které postupně nahrazovalo dosavadní a umožňovalo respektování vlastních kulturních a národních hodnot. Uvolnění nastalo i v oblasti kultury, která konečně přestala být svazována rozhodováním z Vídně. Nejvyšší správní úřady začaly používat v názvu termíny ministerstva a pro rezort školství byl ustálen oficiální název Ministerstvo školství a národní osvěty.⁶

V duchu těchto tendencí bylo po vytvoření nové Československé republiky přistoupeno ke změně názvu školy. Ta přijala pojmenování Česká vysoká škola technická.

Obvyklé parlamentní postupy vytváření zákonů nebyly ještě užívány, tak byl bez bližší právní přípravy dne 9. dubna 1920 pro správu školství přijat zákon č. 292/1920 Sb.⁷ Tento zákon v § 1 uvádí: „*Státu přísluší nejvyšší správa veškerého vychování a vyučování a dozor k němu. Správu tu vykonává stát ministerstvem školství a národní osvěty.*“ V § 2, odst. 1 deklaruje svoji působnost i na školy vysoké. V prováděcích předpisech, tj. příslušných nařízeních vlády (č. 605/1920 a č. 608/1920),⁸ není žádná zmínka o způsobu správy vysokých škol. Kompetence Ministerstva školství a národní osvěty byly značně rozsáhlé. V rámci své pravomoci v legislativní oblasti připravovalo vládní osnovy zákonů a vládních nařízení a v rámci platných zákonů vydávalo příslušné směrnice. Proto IV. odbor ministerstva, spravující vysoké školy, pro jednání ministerské rady konané dne 20. srpna 1920 připravil ke schválení vládní nařízení (usnesení), které podstatným způsobem měnilo současný statut a zároveň zavádělo nový způsob organizace akademických úřadů na České vysoké škole technické v Praze. Usnesení znělo: „*Vláda Republiky Československé usnází se, aby správa vysoké školy technické rozdělena byla v samostatné fakulty. Na české vysoké škole technické v Praze provede se příslušná změna organizačního statutu od počátku studijního roku 1920/21, přičemž vysoká škola technická v Praze zůstává jednotnou*

⁴ Zákon č. 37 ze dne 13. listopadu 1918, o prozatímní ústavě, dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1918.html [cit. 2017-02-17].

⁵ Zákon č. 121 ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky, dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html [cit. 2017-02-17].

⁶ *165 let Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy*, dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy> [cit. 2017-02-17].

⁷ Zákon č. 292 z 9. dubna 1920, jímž se upravuje správa školství, dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=1873&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. 2017-02-17].

⁸ Nařízení vlády republiky Československé č. 605 ze dne 6. listopadu 1920, o místních radách školních a místních výborech školních (pro školy menšinové), dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=2186&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. 2017-02-17].

školou a fakultní reorganizace tato nesmí vést k osamostatnění jednotlivých fakult a přivoditi podstatně větší zatížení rozpočtu. Provedením potřebných změn pověřuje se ministerstvo školství a národní osvěty.“

Tímto nařízením byl zrušen stávající organizační statut školy vyhlášený a upravený na základě historického zmocnění panovníkem, tj. výnos tehdejšího c. k. ministerstva kultu a vyučování ve Vídni ze dne 29. dubna 1869 č. 3331, který byl inovován a doplněn 16. června 1874 č. 8081 a dále 29. srpna 1879 č. 13.568.

Takto na základě usnesení vlády byl výnosem ministerstva školství a národní osvěty čís. 53.250 o rozdělení správy české vysoké školy technické, uveřejněným v Úředním listu Republiky Československé dne 8. září 1920 č. 205 na stranách 4210–4212,⁹ vytvořen nový organizační statut. V něm v § 1 bylo ustanoveno, že České vysoké učení technické v Praze tvoří:

- a) vysoká škola stavebního inženýrství;
- b) vysoká škola kulturního inženýrství;
- c) vysoká škola architektury a pozemního stavitelství;
- d) vysoká škola strojího a elektrotechnického inženýrství;
- e) vysoká škola chemicko-technologického inženýrství;
- f) vysoká škola zemědělského a lesního inženýrství;
- g) obecné oddělení spravující senát a řízení školy;
- h) jiné vysoké školy, které budou zřízeny nebo se k němu připojí (roku 1920

byla zřízena vysoká škola speciálních nauk).

Všechny školy tvořily jeden celek, ale každou jednotlivou vysokou školu spravoval profesorský sbor s děkanem v čele, správu celku obstarával senát s rektorem. Místo původního jednotného profesorského sboru s rektorem v čele bylo zřízeno sedm profesorských sborů a senát.

Zde je nutné konstatovat, že takové významné zásadní rozhodnutí bylo učiněno pouze ministerským výnosem, nikoliv na základě řádně přijatého zákona o dané věci.

Při uplatnění zákona č. 292/1920 Sb., o správě školství¹⁰ byla nepřesně interpretována příslušnost užití zákona pro tento způsob rozhodnutí. Vhodná příslušnost zákona byla odvozována ze znění zákonů ještě z doby panovníka. Tehdejší c. a k. rakousko-uherské zákonodárství rozlišovalo rozdílnou příslušnost zákonů pro univerzity, nebo

⁹ *Výnos Ministerstva školství a národní osvěty č. 53.250 ze dne 8. 9. 1920: O rozdělení správy české vysoké školy technické v Praze, Úřední list Republiky Československé č. 250 ze dne 8. listopadu 1920, Praha, s. 4210–4212; D. Mayer, Pohledy do minulosti elektrotechniky, České Budějovice 2004, s. 401.*

¹⁰ Viz pozn. 7.

pro technické školy.¹¹ Podle dřívějšího císařského rozlišení byla příslušná zákonodárská pravomoc dána buď do kompetence říšské rady, které předsedal panovník, nebo do pravomoci zemských sněmů. Ve vytvořeném mladém demokratickém státě nebyl k dispozici právní ekvivalent panovníka s jeho pravomocí.

V novém právním státu platila ve věcech společenských, kulturních, ale i majetkových zásada zachování právní kontinuity, která by respektovala dopad nových zákonů, nařízení vlády i vyhlášek na existenci stávajících zákonů. Absence důsledného užití tzv. recepčního zákona¹² způsobilo, že do rozporu s touto zásadou se v kulturní, resp. školské oblasti nového Československa dostalo tehdy několik rozhodnutí, která nerespektovala přijatý ústavní princip, tj. „vláda vládne podle zákonů“, ale „zákony vytváří Národní shromáždění lidu Československa“.

Pochybení tedy nastalo ve věci změny stávajícího statutu naší školy platného již od roku 1869 a změny struktury a názvu školy. Dle platných přijatých zákonů mělo být provedeno jinou legislativně právní procedurou. Šířící se jev degradace dodržování právních principů se v té době vyskytl při řešení podobných rozhodnutí na více školách.¹³ Například na Universitě Karlově došlo k rozdělení filozofické fakulty na dvě fakulty: filozofickou a přírodovědeckou. V té době byla také provedena reorganizace severočeské zemské hospodářské akademie na čtyřletý vysokoškolský odbor a jeho připojení k německé vysoké škole technické v Praze atd.

Právní tendence tehdejších vlád, které se v té době měnily i po několika měsících, vytvářet svým rozhodováním nevratná právní rozhodnutí, nebyla tolerována skupinou senátorů, mezi nimiž byl jako senátor i spisovatel Alois Jirásek.¹⁴ Tito senátoři poukazovali na vydávání výnosů a nařízení Ministerstvem školství a národní osvěty odporujícími § 55 a § 90 Ústavní listiny Republiky Československé (č. 121/1920 Sb.).¹⁵ Podle této ústavní listiny dle § 55 lze „vládní nařízení vydávat jen k provedení určitého zákona a v jeho mezích“ a podle § 90 náleží do oboru moci nařizovací „zřizování a zařizování státních úřadů obstarávajících jen správu hospodářskou bez jakékoli výsostné pravomoci“.

¹¹ Zákon č. 114 ze dne 21. prosince 1867, jímž se mění zákon o zastupitelství říšském, § 11 písm. i, § 12 <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?id=130&Section=1&ldPara=1&ParaC=2> [cit. dne 2017-02-17].

¹² Viz pozn. 2.

¹³ Tisk 782. Zpráva kulturního výboru o zřizování fakult neb oddělení na vysokých školách k tisku 518 ze dne 2. 6. 1921, Senát Národního shromáždění R. Č. (dále jen SNS RČ) R. 1921, I. volební období, 3. zasedání, dostupné z: http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/1vo/tisky/T0782_00.htm [cit. 2017-02-17].

¹⁴ Tisk 518. Návrh senátora Dr. Mareše a spol. o zřizování fakult neb oddělení na vysokých školách ze dne 17. 2. 1921, SNS RČ R. 1921, I. volební období, 2. zasedání, dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/se/tisky/t0518_00.htm [cit. 2017-02-17].

¹⁵ Viz pozn. 5.

Protože se v té době vyskytlo několik sporných rozhodnutí v oblasti vysokých škol, byla tato problematika dne 17. února 1921 řešena na zasedání senátu Národního shromáždění. Ve snaze odstranit uvedený jev interpeloval jako zpravodaj senátor Dr. Mareš jménem skupiny senátorů a inicioval návrh na vytvoření nového zákona s pracovním názvem *O zřizování fakult neb oddělení na vysokých školách* (tisk 518),¹⁶ který by jednoznačně stanovil právo vytvářet nový kulturní subjekt (např. vysokou školu) jedině zákonným opatřením, tj. přijetím zákona. Tehdejší předseda vlády JUDr. Jan Josef Černý na interpelaci reagoval souhlasně (tisk 785).¹⁷ Kulturní výbor senátu věc projednal a konstatoval mimo jiné, že ministerstvo školství rozhoduje a vydává výnosy, aniž má zajištěné a schválené k tomu potřebné ústavně povolené náklady (tisk 782).¹⁸ Senát v rezoluci doporučil pro vytvoření zákonného základu urychlené vytvoření potřebného zákona tak, aby všechna sporná nařízení byla předložena Národnímu shromáždění k dodatečnému ústavnímu schválení. Návrhem se zabýval nejprve senát (5. srpna 1921, tisk 2896),¹⁹ následně kulturní výbor sněmovny (23. listopadu 1921, tisk 3206)²⁰ a poslanecká sněmovna (7. prosince 1921, tisk 1116).²¹

Výsledkem řady jednání Národního shromáždění a Senátu bylo přijetí zákona č. 28/1922 Sb., o zřizování a zařizování vysokých škol (19. ledna 1922),²² který také v rezoluci uložil zlegalizovat dosavadní uvedené narušení práva v oblasti vysokých škol. Stanovil základní obecnou povinnost jak postupovat do budoucna, zejména při vytváření a dělení vysokých škol nebo při změně jejich sídla a názvu. Uvedený zákon byl respektován i po druhé světové válce při rušení, slučování a vytváření nových vysokoškolských subjektů. Z uvedeného rozboru vyplývá, že České vysoké učení tech-

¹⁶ Viz pozn. 14.

¹⁷ Tisk 785. Odpověď předsedy vlády na interpelaci Dr. Mareše a spol. ze dne 3. června 1921, SNS RČ R. 1921, I. volební období, 3. zasedání, dostupné z: http://www.senat.cz/informace/z-historie/tisky/1vo/tisky/T0785_00.htm [cit. 2017-02-17].

¹⁸ Viz pozn. 13.

¹⁹ Tisk 2896. Usnesení Senátu Národního shromáždění Republiky Československé o návrhu senátora Dr. Mareše a spol. ze dne 5. srpna 1921, Poslanecká sněmovna Národního shromáždění R. Č. (dále jen PS NS RČ) R. 1921, I. volební období, 3. zasedání, dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t2896_00.htm [cit. 2017-02-17].

²⁰ Tisk 3206. Zpráva výboru kulturního o usnesení senátu Národního shromáždění (tisk 2896) ze dne 23. listopadu 1921, PS NS RČ R. 1921, I. volební období, 4. zasedání, dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t3206_00.htm [cit. 2017-02-17].

²¹ Tisk 1116. Usnesení poslanecké sněmovny o usnesení senátu Národního shromáždění (tisk 2896) týkajícího se návrhu senátora Dr. Mareše a spol. O zřizování fakult neb oddělení na vysokých školách (tisk 3206) ze dne 19. ledna 1922, PS NS RČ R. 1922, I. volební období, 4. zasedání, http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t1116_00.htm [cit. 2017-02-17].

²² Zákon č. 28 ze dne 19. ledna 1922, o zřizování a zařizování vysokých škol, dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgizf6m> [cit. 2017-02-17].

nické v Praze nebylo vytvořeno na základě zákonů č. 392/1920 Sb.,²³ č. 135/1920 Sb.²⁴ ani č. 226/1922 Sb. (malý školský zákon),²⁵ jak je často uváděno zejména ve starších literárních pramenech, z kterých pozdější autoři obvykle citovali. Tyto zákony pojednávají o zcela jiných historických faktech s vytvořením ČVUT nesouvisejících.

Poválečné období

Po roce 1945 vznikla celá řada nových zákonů, dekretů a nařízení vlády. Vždy bylo potřebné respektovat stávající nezrušené právní normy (pokud nebyly jiným zákonem již zrušeny), které zachovávaly kulturní a historickou kontinuitu státu, ev. národa. Nové právní, hospodářské, politické nebo organizační úpravy bylo potřebné přizpůsobit zákonům.

Obrovský rozsah nových objevů v různých oblastech elektrotechniky vyvolal potřebu školení specializovaných odborníků přímo v úzce vymezených elektrotechnických oborech. Dosavadní koncepce výuky, která spojovala vysokoškolské studium elektrotechniky se studiem strojírenství, byla již nevyhovující. Reforma studia uskučtěněná v roce 1947 zcela osamostatnila již od prvního ročníku elektrotechnické studium. Realizované úplné oddělení elektrotechnického studia od strojního a současné samostatné vybavení pro zajištění tohoto studia vytvořilo vnitřní předpoklady pro úplné osamostatnění. Tento fakt umožnil, aby významný představitel oboru výroby a rozvodu elektrické energie prof. Dr. Ing. Josef Řezníček (od roku 1952 akademik) jako tehdejší děkan Vysoké školy strojního a elektrotechnického inženýrství, předložil již ve školním roce 1946/1947 návrh na zřízení zcela samostatné elektrotechnické vysoké školy v rámci svazku ČVUT.²⁶ I přes značný odpor v tehdejších profesorském sboru prof. Řezníček velmi aktivně prosazoval rozdělení stávající Vysoké školy strojního a elektrotechnického inženýrství na dvě samostatné vysoké školy. Poukazoval na to, že tato škola měla sice již od prvních let 20. století dvě oddělení (strojírenské a elektrotechnické), ale současnému technickému rozvoji tento model studia přestal

²³ Nařízení vlády Republiky Československé č. 392 ze dne 24. června 1920, o rozdělení filosofických fakult obou pražských universit, <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=130&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. dne 2017-02-17].

²⁴ Zákon č. 135 ze dne 19. února 1920, o poměru pražských universit, 12. 3. 1920, částka 30/1920, dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=3020&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. dne 2017-02-17].

²⁵ Zákon č. 226 ze dne 13. července 1922, jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských (Malý školský zákon), 21. 8. 1922, částka 80/1922, dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=1973&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [cit. dne 2017-02-17].

²⁶ Fr. KYSELA, *25 let elektrotechnické fakulty Českého vysokého učení technického v Praze*, Acta polytechnica (dále jen AP), III, 1975, s. 16–17; K. MALÝ, *Akademik prof. Ing. Dr. Josef Řezníček*, AP VI, 1969, s. 221.

vyhovovat. Profesor Řezníček jako první inicioval vytvoření samostatné Vysoké školy elektrotechnického inženýrství. Jeho snaha byla podporována v následném roce i novým děkanem prof. Dr. Ing. Josefem Stránským, který patřil již v té době mezi významné odborníky v oboru radiotechniky. Návrhy a požadavky na rozdělení školy, které byly podány na Ministerstvo školství, vědy a umění, se však nikdy nedostaly na pořad jednání Národního shromáždění. To jediné mělo kompetenci přijmout zákon umožňující rozdělení stávající vysoké školy dle stále platného zákona č. 28/1922 Sb.²⁷ V historických materiálech (poslanecké tisky z uvedeného období) o tom není žádný doklad.

Místo toho byly v Národním shromáždění po únoru 1948 připravovány zásadní změny řízení celé školské soustavy v našem státě. Nejprve byl přijat dne 21. dubna 1948 zákon č. 95/1948 Sb. o základní úpravě jednotného školství (školský zákon),²⁸ který měnil v celém státě pouze základní školství. V jeho § 92 se výslovně konstatuje, že se nevztahuje na vysoké školy. Vedle toho se urychleně připravovala úvodní osnova základního principiálního zákona o vysokých školách, který měl postavit vysoké školy celého státu na úplně jiný právní základ. Tento připravovaný zákon by zestátnil všechny vysoké školy, zrušil jejich autonomii a direktivně stanovil jejich podřízení Ministerstvu školství, vědy a umění. Zákon ve svém návrhu připravoval také změnu vnitřní struktury vysokých škol, které měly být nově organizačně dále členěny na fakulty, katedry, ústavy, ev. oddělení.

Nový vysokoškolský zákon

Ústředním motivem nového vysokoškolského zákona bylo v duchu ústavy z 9. května 1948 (zákon č. 150/1948 Sb.)²⁹ upravit a stanovit tímto zákonodárným aktem novou, lepší a jednotnou organizaci československých vysokých škol, které budou tímto zákonem zestátněny a podřízeny Ministerstvu školství, vědy a umění. Základní formulaci zákona připravil profesor ČVUT, poslanec Národního shromáždění prof. RNDr. Miloslav Valouch. Společnou důvodovou zprávu vypracovaly výbory kulturní a ústavně-právní (tisky 438³⁰ a 453³¹). Na základě závěrů výborů byla tato

²⁷ Viz pozn. 22.

²⁸ Zákon č. 95 ze dne 21. dubna 1948 o základní úpravě jednotného školství (školský zákon), dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzqg4f6ojvfuya> [cit. 2017-02-17].

²⁹ Ústavní zákon č. 150 ze dne 9. května 1948, Ústava Československé republiky, dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1948.html [cit. 2017-02-17].

³⁰ Tisk č. 438, Vládní návrh zákona o vysokých školách, I. volební období, 5. zasedání, 44. schůze, 17. 4. 1950, dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0438_01.htm [cit. dne 2017-02-17].

³¹ Tisk 453. Společná zpráva výborů kulturního a ústavně-právního k vládnímu návrhu zákona (tisk 438) o vysokých školách, I. volební období, 5. zasedání, 45. schůze, 18. 4. 1950, dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/045schuz/s045001.htm> [cit. 2017-02-17].

významná proměna vysokých škol projednaná také na poradě rektorů konané dne 11. února 1950 na právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.³² Dne 9. března 1950 na poradě svolané rektorem ČVUT prof. Ing. Dr. h. c. Oldřichem Starým a prorektorem prof. Ing. Janem Košťálem byli všichni děkani a ostatní funkcionáři seznámeni s návrhem znění zákona. Této poradě se účastnil také stávající děkan Vysoké školy strojíního a elektrotechnického inženýrství prof. Ing. Dr. Rudolf Pešek a proděkan prof. Ing. Dr. Josef Stránský.³³ Všichni přítomní předloženou osnovu znění zákona jednoznačně doporučili a ocenili zejména průkopnický význam navrženého zákona pro strukturální přeměnu vysokých škol.

Pro začátek realizace přijetí zákona předložila vláda dne 14. března 1950 Národnímu shromáždění vládní návrh (osnovu)³⁴ zmíněného nového zákona o vysokých školách. Na 45. schůzi Národního shromáždění konané dne 18. května 1950³⁵ uvedl poslanec Dr. Jaromír Dolanský jako zpravodaj společnou zprávu přípravných výborů. Při projednávání návrhu vystoupil i tehdejší ministr školství, vědy a umění prof. Dr. Zdeněk Nejedlý, který byl hlavním aktérem prosazování nového vysokoškolského zákona. Po obsáhlém projednání v plénu bylo předložené paragrafové znění zákona téhož dne beze změn a úprav schváleno Národním shromážděním Republiky československé a bylo přijato jako zákon č. 58/1950 Sb. o vysokých školách s účinností od 3. června 1950.³⁶

Přijatý zákon vytvářel pouze základní schéma vnitřního dělení vysokého školství ve státě. Proti dosud platnému zákonu č. 28/1922 Sb., o zřizování a zařizování vysokých škol,³⁷ který dával vládě právo pouze provádět zákon schválený Národním shromážděním, je v úvodním článku § 3 nového zákona č. 58/1950 Sb. podstatná změna: „*Vláda nařízením zřizuje, zrušuje, slučuje a dělí vysoké školy, stanoví jejich fakulty, určuje a mění sídla a názvy vysokých škol a fakult v souhlase s plánovanými potřebami hospodářské a kulturní výstavby státu.*“ Znamená to, že veškeré jmenované právní úpravy jsou na rozdíl od minulého zákona novým zákonem dány do plné kompetence vlády, resp. příslušného ministerstva. V předposledním paragrafu zákona (§ 36, odst. 1) se konstatuje, že se: „*Zrušují všechny předpisy o věcech, které tento zákon upravuje.*“ Následuje výčet rušených zákonů a předpisů. Mezi zrušenými zákony byly i některé dosud platné z poloviny 19. století. V další části (§ 36, odst. 2)

³² Archiv rektora ČVUT Praha, Porada rektorů dne 11. 2. 1950 na PF Masarykovy university v Brně, zápis ze dne 9. 2. 1950, bod 5.

³³ Tamtéž, Porada svolaná rektorem ČVUT dne 2. 3. 1950, zápis ze dne 9. 3. 1950, bod 3.

³⁴ Viz pozn. 30.

³⁵ Viz pozn. 31.

³⁶ Viz pozn. 30. Zákon byl zrušen předpisem č. 163/1990 Sb., ze dne 10. 5. 1990.

³⁷ Viz pozn. 22.

bylo ustanoveno: „Do té doby, než budou vydány prováděcí předpisy podle tohoto zákona, postupuje se přiměřeně podle předpisů dosavadních,“ tj. dle stávajících zákonů rušených tímto zákonem. Dle důvodové zprávy k zákonu (tisk 438)³⁸ se tímto umožňuje zabezpečení plynulosti reorganizace vysokých škol podle tohoto zákona.

Skutečná realizace nového zákona o vysokých školách

Z časového hlediska lze dovodit, že byl přijat nový zákon, který sice vstoupil v platnost dne 3. června 1950, ale jeho plné užití zatím nebylo možné. Důvod byl jediný. Prováděcí předpisy nebyly zatím přijaty, a proto ve smyslu přijatého zákona § 36, odst. 2 platilo přiměřené znění původního zákona z roku 1922, tj. zákona č. 28/1922 Sb.³⁹

Ze znění nového zákona také vyplynulo, že po vydání prováděcích předpisů (ale to nakonec bylo až za řadu měsíců) se všechny vysoké školy sdružené v rámci ČVUT dle nového zákona změní na fakulty jedné vysoké školy – Českého vysokého učení technického v Praze.

Zde je nutné si připomenout, že zákon č. 28/1922 Sb. byl již při svém vzniku sněmovnou dodatečně vytvořen pro vládu, která mimo jiné právně pochybila při vydání nového organizačního statutu pro „českou techniku“ v roce 1920. Je historicky zajímavé, že zmiňovaný zákon, který pomáhal právně ukotvit vytvoření ČVUT ve 20. letech, také nepřímou možností svoji existenci a podmíněnou platností o 30 let později vznik první vysoké školy elektrotechnického zaměření.

Přijetím nového zákona č. 58/1950 Sb. se mimo jiné dohánělo zpoždění vysokého školství proti ostatnímu školství v novém pounorovém pojetí zákonodárství státu.

Existující zmiňovaný zákon (č. 28/1922 Sb.) překlenul „právní vakuum“ do doby, než byly formulovány prováděcí předpisy pro revolučně pojatý nový vysokoškolský zákon.

Právní aspekty vzniku Vysoké školy elektrotechnického inženýrství

Stěžejní ustanovení nového zákona již den po jeho schválení, tj. 19. května 1950, objasnil jeden z autorů zákona poslanec Národního shromáždění prof. RNDr. Miloslav Valouch na následné poradě s rektory. Informace podal i na posledním zasedání senátu ČVUT dne 22. června 1950. Poslední paragraf zákona umožňoval prozatímní přiměřené užití předchozího zákona.

Reálné oddělení (tj. prostory, studijní oddělení, personál, učitelé, ale i prováděná výuka) obou částí bylo realizováno již dříve. Proto pracovní komise obou oddělení stávající VŠEI mohla bez problému ukončit ke dni 25. května 1950 dislokaci jed-

³⁸ Viz pozn. 30.

³⁹ Viz pozn. 22.

notlivých ústavů a oznámila děkanovi prof. Ing. Dr. Rudolfovi Peškovi, že již lze právně rozdělit stávající vysokou školu na dva samostatné subjekty.

Profesorský sbor, jakožto autonomní akademický úřad opatřený výsostnými právy a zajišťující výuku na elektrotechnickém oddělení Vysoké školy strojního elektrotechnického inženýrství oznámil ministerstvu jako nadřízenému orgánu ukončení dislokace a inicioval i formální organizační osamostatnění školy. Oddělený organizační subjekt formálně již v polovině roku 1950 vytvořil samostatnou Vysokou školu elektrotechnického inženýrství jako součást ČVUT v Praze.⁴⁰

Prvním děkanem byl zvolen⁴¹ docent dřívější vysoké školy matematik RNDr. Zdeněk Pírkou, proděkanem se stal soukromý docent Ing. Dr. Antonín Beneš, který byl dříve správcem a zástupcem přednosty Výzkumného ústavu kovů na dřívější vysoké škole. Takto nově konstituovaná vysoká škola měla samostatné studijní oddělení a používala název Vysoká škola elektrotechnického inženýrství na všech základních formálních organizačních markantech, jako je velké kulaté razítko s novým názvem vysoké školy,⁴² velké kulaté razítko užívané pro druhou státní zkoušku,⁴³ nové průkazky pro své zaměstnance ke vstupu do budovy s hlavičkou nové školy.⁴⁴ Z fotografie poslední dvoustrany indexu je patrné, jak se v průběhu studia u zápisu⁴⁵ o absolvování první a druhé státní zkoušky změnil název vysoké školy a příslušné užití úřední razítko.

⁴⁰ Pro věcný a časový rozbor vzniku Vysoké školy elektrotechnického inženýrství v roce 1950 byly použity dobové články, které jejich tehdejší autoři prof. Ing. Dr. František Kysela a prof. Ing. Václav Tysl, DrSc. znovu verifikovali. Dále byl použit osobní listinný materiál poskytnutý dosud žijícími přímými pamětníky té doby Ing. Jiřím Krůškem, CSc., prof. Ing. Přemkem Neumannem, CSc. a prof. Ing. Milanem Kubátem, DrSc. Viz V. TYSL, *K 317 – katedra elektromagnetického pole*, in: ČVUT FEL. Historie. Současnost. Perspektivy. Almanach absolventů fakulty 1918–2001, Praha 2001, s. 102–103.

⁴¹ Fr. Kysela, *25 let FEL ČVUT v Praze*, s. 17; Z. Zoubek, *Vývoj studia na FEL ČVUT*, AP, III, 1975, s. 27.

⁴² Výkaz o studiu na ČVUT – Jiří Krůšek – osobní doklady (listiny), v držení Milana Kubáta.

⁴³ Vysvědčení o 2. státní zkoušce, VŠEI – VŠEI, Praha 1951- Milan Kubát – osobní doklady (listiny).

⁴⁴ Osobní průkazka zaměstnance ČVUT – Přemysl Neumann – osobní doklady, v držení Přemysla Neumanna.

⁴⁵ Viz pozn. 42.

Obr. 1: Index z roku 1950 se změnami úředního razítka.

Odděl. elektrotechnického inženýrství	
Pan	Jiří Krůšek
rodiště	g. Prahy, r. C.
obdržel dne	28. února 1948
vysvědčení o první (obecné) státní zkoušce na	
vysoké škole	stroj. a elektrotechn. inženýrství
s posudkem	vynikavě velmi dobře
Z dosažitelných 100 bodů nabyl prospěchu	66,8 bodů.
V Praze dne	28. února 1948
	Ing. Brankovský děkan.
	
Pan Jiří Krůšek	
rodiště:	g. Prahy
podrobil se od	1.5.
do	17.5. 1950
praktické a dne	
teoretické	
částí druhé (odborné) státní zkoušky na vysoké	
škole	elektrotechn. inženýrství
oddělení (směr)	silnoproudé
V Praze dne	20. května 1950
	Ing. J. Štěrba předseda.
	

Zdroj: Výkaz o studiu na ČVUT, v držení Jiřího Krůška

Nová vysoká škola zachovala kontinuitu vzdělávání vůči studentům se smyslu znění § 36, odst. 2 nového zákona. Například v květnu 1951 proběhly tzv. druhé státní zkoušky. Pro vysvědčení o této zkoušce byl použit ještě starý formulář původní nerozdělené školy.⁴⁶ Byl opatřený kulatým razítkem Komise pro druhou státní zkoušku školy nové, tj. Vysoké školy elektrotechnického inženýrství. Dle předtisku na vysvědčení o druhé státní zkoušce byly zkoušky i nadále prováděny podle nařízení bývalého císařského ministerstva kultu a vyučování ze dne 24. března 1912, ř. z. č. 59. Absolventům bylo přiznáno užívání stavovského označení inženýr (Ing.) dle § 1 císařského nařízení ze dne 14. března 1917 č. 130 ř. z.

⁴⁶ Viz pozn. 43.

Ze shrnutí uvedených faktů a zákonů vyplývá, že při vytvoření nové vysoké školy nebyl dodržen zákon č. 28/1922 Sb., o zřizování a zařizování vysokých škol,⁴⁷ který stále ještě „přiměřeně“ platil. Škola nevznikla na základě schváleného zákona, ale jeho existence a znění, upřesněné v § 36, odst. 2, umožnila využít pro bezproblémový vznik školy již uskutečněné rozdělení (reorganizaci a dislokaci ústavů) původní vysoké školy. Současně ze znění nového přijatého a právně ještě prováděcími předpisy nespecifikovaného zákona platného od 3. června 1950 bylo zřejmé, že existence školy v této právní podobě je časově omezena nezpochybnitelným faktem: po vytvoření a vydání očekávaných prováděcích předpisů (nařízení vlády) bude z každé vysoké školy sdružené v Českém vysokém učení technickém v Praze vytvořena fakulta.

Zákonodárci v Poslanecké sněmovně snahu profesorského sboru o vytvoření samostatné elektrotechnické vysoké školy projevenou již v roce 1947 zahrnuli do prováděcího předpisu bez toho, že by se tím samostatně zabývali. Mezidobí umožnilo vytvoření a řádný provoz první samostatné vysoké školy v našem státě zaměřené jen na elektrotechniku. Vzniklá škola plynule navázala na všechny studijní programy školy předešlé a umožnila ukončení předešlého typu studia všem posluchačům.

Očekávaný prováděcí předpis k již přijatému zákonu byl vydán až 2. října 1951 s účinností od 1. listopadu 1951 jako nařízení vlády č. 80/1951 Sb., o organizačních změnách na vysokých školách.⁴⁸ Toto nařízení vlády změnilo původní názvy dřívějších vysokých škol jejich zmodernizováním, ev. jejich odborným specifikováním. Dle § 6, odst. 1 uvedeného prováděcího nařízení bylo České vysoké učení technické v Praze tvořeno:

- a) fakultou inženýrského stavitelství,
- b) fakultou architektury a pozemního stavitelství,
- c) fakultou strojní,
- d) fakultou elektrotechnickou,
- e) fakultou chemickou,
- f) fakultou zemědělskou a lesnickou,
- g) fakultou speciálních nauk a hospodářských věd.

Ze sedmi vysokých škol v té době sdružených v ČVUT bylo vytvořeno sedm fakult ČVUT. Ty se dále dělily na katedry sdružující jednotlivé dosavadní ústavy.

Závěrem můžeme konstatovat, že datum 1. listopadu 1951 stanovuje konec právní existence Vysoké školy elektrotechnického inženýrství a tento den dle uvedeného

⁴⁷ Viz pozn. 22.

⁴⁸ Vládní nařízení č. 80 ze dne 2. října 1951 o organizačních změnách na vysokých školách, dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1951-80> [cit. 2017-02-17].

časového a právního rozboru lze považovat za první den užívání současného názvu Fakulta elektrotechnická Českého vysokého učení technického v Praze. Současná Fakulta elektrotechnická ČVUT v Praze je právním nástupcem Vysoké školy elektrotechnického inženýrství při ČVUT v Praze. K tomuto datu novou fakultu tvořily tyto katedry:⁴⁹

- a) Katedra matematiky a deskriptivní geometrie, vedoucí katedry prof. RNDr. Zdeněk Pírko, DrSc.
- b) Katedra výroby a rozvodu elektrické energie, vedoucí katedry akademik prof. Ing. Dr. Josef Řezníček.
- c) Katedra sdělovací elektrotechniky, vedoucí katedry akademik prof. Ing. Dr. Josef Stránský, DrSc.
- d) Katedra fyziky, vedoucí katedry prof. Ing. RNDr. Josef B. Slavík, DrSc.
- e) Katedra elektrotechnologie a mechanické technologie, vedoucí katedry prof. Ing. Dr. Antonín Beneš, DrSc.
- f) Katedra strojnictví, vedoucí katedry prof. Ing. Dr. h. c. Václav Krouza.
- g) Katedra teoretické a experimentální elektrotechniky, vedoucí katedry prof. Ing. Dr. Zdeněk Trnka, DrSc.
- h) Katedra teorie a stavby elektrických strojů, vedoucí katedry prof. Ing. Dr. Jan Bašta, DrSc.
- i) Výzkumný ústav zvukové techniky a filmu, vedoucí ústavu prof. Ing. Dr. Zdeněk Holub.
- j) Jako děkan Fakulty elektrotechnické ČVUT působil prof. RNDr. Zdeněk Pírko, DrSc. v letech 1950 až 1952 a dále 1956 až 1960.

⁴⁹ Viz pozn. 41, s. 17–18.

Analyzing the History of Founding the College of Electrical Engineering as a Part of the Czech Technical University in Prague

The study dealt with the issue of the foundation of the College of Electrical Engineering as a component of the CTU. In the introductory part, it presented the complex legal issue of the transformation of the university in connection with the accession of new regimes after 1918 and 1948. The College of Electrical Engineering as the first university dedicated exclusively to the study of this field was founded in 1920, not through the acts on university education as is usually listed in the official documents but by a decree of the Ministry of Education and National Enlightenment No. 53,250 on the division of the administration of the Czech Technical University, by which a new organisational statute of the above-mentioned university was also created. Legalization of the given situation only came with Act No. 28/1922 Coll. of Acts and Decrees, which was still valid in the 1950 s, until further legal norms were issued corresponding by their content to the new social order. Only 1 November 1951 sets the end of the legal existence of the College of Electrical Engineering and this day can be considered according to the given time and legal analysis was the first day of the usage of the current term of the Faculty of Electrical Engineering of the Czech Technical University in Prague. Hence, only from 1951 could there have been a legal and administrative transformation of the institution as is proved by the records from the session of the rectors, administrative documents and other background materials on study at the university.